

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A munkásórség ellátásának és gazdálkodásának módosított, korszerűsített rendje

Szabó Attila munkásőr mérnök ezredes

A Hadtápbiztosítás XVIII. évfolyam 1985. 4. számában megjelent *Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy* cikke, melyben felajánlja, hogy a társ fegyveres testületek a tapasztalatok átadása és általánosítása érdekében írjanak tapasztalataikról.

Ezt a lehetőséget kihasználva szeretném ismertetni a munkásórség ellátó-gazdálkodó tevékenységében az elmúlt ötéves tervben végbement korszerűsítő munkát.

A változó gazdasági körülmények, a végbement társadalmi változások szükségessé tették, hogy munkánkat, és az ezt szabályozó utasításokat áttekintsük olymódon, hogy végre tudjuk hajtani a Munkásórség Országos Parancsnokának irányelveiben megszabott feladatokat: „A VI. ötéves tervidőszakban fő követelmény az ellátottság szinten tartása, lehetőség és szükség szerinti fejlesztése, a gazdálkodó, ellátó munka színvonalának további javítása.” Ennek érdekében 1979-ben és 1980 első félévében átfogó helyzetfelmérést és elemzést készítettünk.

Az elemzés főbb tapasztalatai a következők voltak:

A munkásórség anyagi-technikai-pénzügyi ellátottsága az érvényes politikai és állami határozatoknak megfelelően, mind minőségileg, mind mennyiségileg dinamikusan fejlődött. A működés és a fejlesztés pénzügyi forrásait az állami költségvetési előirányzat biztosította és biztosítja. Ehhez hozzájárul a vállalatoktól, termelőszövetkezetektől, intézményektől kapott - mértékében is jelentős, de pontosan nem ismert és nem ellenőrzött, a működés helyi feltételeit javító - támogatás.

Az anyagi-technikai eszközökkel való ellátottság kiteljesedett. A rendszerben levő eszközök és anyagok újak, korszerűek, alkalmasak a feladatok végrehajtásához, illeszkednek a magyar fegyveres erők és testületek hasonló típusú eszközeihez és anyagához.

Megítélésünk szerint a tervezettnél gyorsabb volt az ellátás:

- az új fegyverekből és lőszerből;
- a társadalmi és parancsnoki állomány ruházati felszereléséből;
- a kiegészítő felszerelési cikkekből;
- egyéni összefegyvernemi védőeszközökből;
- gépjárművekből;
- egészségügyi anyagok és szakszerelések egy részéből.

A lehetőségekhez képest elmaradtunk:

- a híradóeszköz ellátásában és felszerelésében;
- a vezetés anyagi eszközeiben;

- a kiképzési felszerelésekben;
- a propaganda- és nevelőmunka eszközeiben.

Egyenlőten, nem kellően és tudatosan irányítottak itéljük meg az ellátottságot:

- az elhelyezési, kiképzési objektumok (lőtér, gyakorlóter);
- elhelyezési anyagok tekintetében.

Ezen túlmenően megállapítható volt, hogy a haditechnikai eszközök és személyi, valamint az alapfelszerelések ellátottsági színvonala megfelelő és egyenlő mértékű. Állaguk megóvott és karbantartott.

A helyi beszerzésű anyagok és eszközök eltérő színvonalúak, sokféle típusúak, gyorsan elavulnak. Egyes anyagoknál, eszközöknél a típusváltás, a cserélődés gyors és nem minden esetben indokolt.

A munkásország harcértékét nem befolyásoló anyagokból és eszközökből, valamint a működési kiadásokból az ellátottság meghatározásának hiánya, a normáknak és normatíváknak a lehetőséghez képest kisebb körének következtében mind a budapesti és megyei parancsnokságok, mind az egységparancsnokságok ellátottsági színvonalában az indokoltnál nagyobb az eltérés.

Az ellátás során jelentős munkásorségi vagyoni halmozódott fel, melynek értékét, részben mértékét pontosan nem ismerjük.

Az ellátás és gazdálkodás színvonalának alakulásában meghatározó szerepe volt a szakterületi tevékenységnek, a végzett munka hatékonyságának. Lényegesen javultak a munka személyi, tárgyi feltételei és szervezeti keretei.

Az 1970-es évek első felében bevezetésre került szabályozók megállapításunk szerint egyrészt rész szabályozók, másrészt elavultak, kidolgozásuk és kiadásuk nem volt kellően koordinált. Nem követhették a más szabályozókban bekövetkezett változásokat és a gazdasági környezet változásait.

A szakterületi munkamegosztás arányos és elhatárolt, de mégis kitűnik több akkor feltárt ellentmondáson alapuló *gond és hiányosság*:

- a tervekben foglalt anyagi, tárgyi, pénzügyi szükségleteket nem mindig az adott időszak feladataiból vezetjük le. A feladatok és a hozzá szabott feltételek térben és időben gyakran nincsenek összhangban;
- a működési kiadásokhoz szükséges pénzügyi és anyagi eszközök megszábanban, a tervek felülvizsgálatában, elszámoltatásában a szakterület nem elég következetes. A tervezésben egyértelműen és teljeskörűen nem érvényesülnek a mérőszámok, normák, normatívák, keretszámok;
- nem pontosan meghatározottak az önállóság keretei, nincsenek összhangban a felelősséggel és hatáskörrel, ezért a gazdasági önállóság helyenként szabadosságba megy át;
- a bázishelyi támogatások tervszerűtlenül és nem a tényleges szükségletnek megfelelően kapcsolódnak a munkásóni tevékenységhez.

Hasonlóan a társ fegyveres erők és testületekhez a számviteli rend szabályozott, a pénzügyi eszközök kezelése és nyilvántartása korszerű és pontos. Az anyagnyilvántartás és elszámolás rendszere nem teljes, nem egységes, kidolgozatlan az arra épülő információs rendszer. Nem egységes a bizonylati rend.

Nincs állóeszköz- és anyagkönyvelés. Ennek hiánya akadályozza a munkásörtség vagyonmérésének, az ellátás megalapozott tervezésének, a tervidőszakoknak az anyagmozgásra is kiterjedő érdemi lezárását.

A szervezeti keretek nem minden esetben igazodnak a feladatokhoz a számviteli munkában, a növekvő szociális feladatok szervezeti hátterében, az anyagi-technikai ágazat munkamegosztásában, a központi ellátó parancsnokság szervezetében és létszámösszetételében. (1.)

Ebből az átfogó helyzetfelmérésből és annak elemzéséből adódtak feladataink a VI. ötéves tervben.

1980-ban kiadásra került a Munkásörtség országos parancsnokának 005/1980. sz. utasítása, amelyben meghatározta a munkásörtség anyagi, technikai, pénzügyi ellátásának és gazdálkodásának elveit. Ezt követte az ellátás, gazdálkodás szabályzatainak kidolgozása és kiadása (lásd: 1. ábra) 1982. január 1-én.

A szabályozás teljeskörűen, integráltan átfogja a munkásörtség parancsnokságainak minden szintjén az anyagi, technikai, elhelyezési, egészségügyi, terv-pénzügyi és számviteli tevékenységét (2. ábra).

Meghatározza az elveket és a végrehajtás módját. A teljesség igénye nélkül ismertetem ezeket. (2.)

A működés személyi és tárgyi feltételei az alaptevékenységhez kell, hogy kapcsolódjanak, vagyis a feladatok meghatározásával egy időben kell dönteni a feltételekről. Ez azt is meghatározza, hogy a parancsnoki munkának szerves része a feltételek biztosítása és annak tervezése. Egyértelműen a parancsnokok felelősek az ellátásért, a rendelkezésre álló anyagi-technikai, pénzügyi eszközökkel történő gazdálkodásért.

A szükségletek meghatározásánál a tényleges, természetes igényekből indulunk ki, és az így meghatározott szükségleteket vetjük össze a pénzügyi lehetőségekkel. Ehhez meghatároztuk a normákat, normatívákat, az anyagi-technikai állománytáblákat, az éves szolgálati és kiképzési feladatokhoz szükséges anyagokat, eszközöket. Ennek alapján egyértelműen tudjuk biztosítani a felülről-lefelé történő, azonos mértékű és színvonalú ellátást.

A parancsnokoknak folyamatosan kapniok kell a feladatok végrehajtása érdekében az ellátásról és gazdálkodásról a szükséges információkat. Ennek érdekében teljessé és összefüggővé tettük a számvitel, a leltározás, nyilvántartás és beszámolás rendjét úgy, hogy az biztosítsa a naprakészséget, a visszakeresés lehetőségét és a területi vagyon fokozott védelmét.

A parancsnokoknak a feltételek biztosításához olyan hatásköröket adtunk, amely kiterjed a feladatok végrehajtásához szükséges eszközök tervezésére és igénylésére, ezek felhasználására és az alárendeltek részére való biztosítására.

A hatáskör kereteit a mindenkori anyagi és technikai állománytáblák, az ellátási-gazdálkodási tervek, a normák és az átcsoportosítási lehetőségek határozzák meg.

A szakbeosztottak hatásköre és önállósága a parancsnoki hatáskörből levezetett és átruházott. A szakbeosztottak felelnek az ellátás, gazdálkodás szakszerűségéért, az alkotó kezdeményezésért, és az átruházott hatáskörben végzett tevékenységért. Tehát az ellátás és gazdálkodás, az anyagi és pénzügyi tervek, beszámolók elkészítése a szakbeosztottak felelőssége és feladata. A feltételek meghatározása, a tervek, beszámolók jóváhagyása a parancsnok hatásköre és felelőssége.

Az ellátottság alapja az anyagi-technikai állománytáblában meghatározott és rendelkezésre álló anyagok, eszközök rendszere, azok hadihasználható állapota.

A harcászultséget meghatározó, alapvető anyagokból és eszközökből az ellátás és az utánpótlás központi beszerzéssel és ellátással történik. A harcászultséget alapvetően nem befolyásoló szükséglet helyi beszerzéssel, normázott pénzügyi eszközök útján kerül biztosításra.

A központi ellátás tehát alapellátásból és utánpótlásból áll. Ennek megfelelően az elhasználódott, selejtezett, leírt anyagok és eszközök utánpótlását az éves tervek keretében kell igényelni és biztosítani.

A szabályozókban egyértelműen rögzítettük, hogy a működési terület bázis szervétől átvett, vagy időlegesen igénybevett eszközöket, anyagokat (melyek átvétele törvényes lehetőségünk) ugyanúgy kell kezelni, mint a költségvetési forrásból származókat. Igénybevételüket az előjáró parancsnokkal előzetesen jóvá kell hagyatni.

Mindezek ellenére a munkásország folyamatos működésének, az anyagi és technikai fejlesztésnek elsődleges és meghatározó forrása az állami költségvetés.

Ezt a forrást a „Munkásország éves terve és költségvetése” tartalmazza. A terv és költségvetési javaslatot az országos parancsnok hagyja jóvá, és ennek során dönt a költségvetés belső arányairól, a fejlesztési célkitűzésekről és azok mértékéről, az ellátási szint célkitűzéseiről, a rovatrend szerinti előirányzatokról.

A megyei parancsnokságok az éves feladatok alapján „anyagi, pénzügyi tervet” készítenek, amelyet az éves feladatok meghatározásával az országos parancsnok hagy jóvá. Az egységparancsnokságok tervét is a megyeparancsnokság készíti, amelyhez csak a szükséges információkat szolgáltatja az egység.

Jóváhagyás előtt a felterjesztett tervezetet az illetékes szakágazatokkal kell egyeztetni, mely során biztosítani kell a feladatokkal és a testületi tervvel az összhangot és az azonos mértékű ellátási szintet.

A végrehajtás során a szabályzók biztosítják az elért megtakarítások felhasználási lehetőségét, a költségvetési tételek átcsoportosíthatóságát, a felesleges eszközök központi elvonását, feladat elmaradás esetén az előirányzat csökkentését, elvonását és a különböző szintű tervek időbeni, tartalmi kapcsolatát.

Az ellátási tevékenységhez szorosan kapcsolódó gazdálkodás irányítását, értékelését, ellenőrzését, hatékony működését, a társadalmi tulajdon védelmét egységes számviteli renddel biztosítjuk. Úgy alakítottuk ki, hogy kiterjed a pénzügyi eszközök bizonylatolására, nyilvántartására is. Az anyagi és technikai eszközöket mennyiségben és értékben is nyilván kell tartani, elsődlegesen azok kezelési helyén, mindezt úgy, hogy a bizonylatokat egyszerűsítettük és egységesítettük.

A számviteli renddel összhangban határoztuk meg az ellenőrzési tevékenységet, a leltározást a beszámolókat, a helyzet- és készletjelentések rendszerét.

A szabályzatok nemcsak a követelményekhez igazodnak, hanem világos, egyszerű és követhető munkavégzést határoznak meg. Emellett nem vetik el a régítől a jót, az értékállót, csak ott és azt változtatnak, amennyi szükséges.

A szabályzók nem oldanak meg mindent automatikusan, csak kereteket határoznak meg. A hatékonyabb, rugalmasabb munkavégzés érdekében fel kellett oldani a szervezetben is kimutatott feszültségeket.

A helyzetelemzés alapján megtörténtek itt is a szükséges változtatások. A vezetés színvonalának javítására és rendszerének kialakítására hozott döntések megteremtették annak feltételeit, hogy arányos és elhatárolt legyen a munkamegosztás a Munkásország Országos Parancsnokság szakterületi osztályai, a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság és az osztályok, a Munkásország Országos Parancsnokság és az egységparancsnokságok között.

Az országos parancsnokságon kialakultak a számviteli munka korszerűsítésének személyi, eszköz- és szervezeti feltételei. (Számítógép üzembe helyezésével.)

Megteremtődött a szociális feladatok növekedése miatt szükséges szervezeti háttér, az ellátási és szociális osztály létrejöttével. Kialakult a műszaki fejlesztés gazdája, a műszaki-fejlesztési osztály. Elvégeztük a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság vezetésének szervezetének, létszámösszetételének módosítását a követelményeknek megfelelően, tevékenységét összhangba hozva az ellátás-gazdálkodás korszerű elveivel és gyakorlatával. (5., 6.)

Így teljeskörűvé vált az ellátó-gazdálkodó szakterület szervezete. A Munkásország Országos Parancsnokságán az elvi irányító feladatokat végző osztályok a terv- és pénzügyi osztály, a műszaki fejlesztési osztály, az elhelyezési és létesítményfenntartási osztály, az egészségügyi osztály, végül az ellátási és szociális osztály, amely az ágazati feladatokon túl biztosítja a MOP működésének anyagi-technikai feltételeit. Az ellátás és gazdálkodás konkrét központi feladatait a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság, a központi gépjárműüzem, a badacsonytomaji kiképző és üdülő bázis, és a Munkásország Video Stúdiója hajtja végre.

A megyeparancsnokságokon az irányító és a gyakorlati feladatokat ellátó szervek a terv- és pénzügyi alosztály, az anyagi és technikai alosztály, az egészségügyi alosztály. Az egységparancsnokságok gyakorlati feladatait a pénzügyi csoport, az anyagi és technikai csoport hajtja végre.

A gazdálkodás módosított rendje és a módosított szervezet nagymértékben elősegítette alkalmazkodóképességünk fejlődését, teret biztosított gazdálkodásunk rugalmasabbá válásához, a változó körülményekhez való alkalmazkodáshoz. Az éves anyagi pénzügyi terv és költségvetések összeállítását megelőzően folyamatosan elemeztük a gazdasági, társadalmi környezet alakulását, az érvényben levő gazdasági szabályzókat, így azok várható hatásait figyelembe tudtuk venni a tervezésben. (7.) Az ötéves tervben kitűzött főbb célkitűzéseink alapvetően realizálódtak. A nehezebb körülmények ellenére is a testület vagyona, anyagi-technikai eszközellátottsága mintegy 1 milliárd forinttal nőtt. (8.)

Részleteiben:

- rendszeresített fegyverzetünk technikai színvonala változatlanul kielégíti a testület feladatai által támasztott követelményeket, ezért típusváltásra nem volt szükség, csak a tüzerő növelésére és műszaki tartalékkészlet feltöltése érdekében történt minimális beszerzés;

- a híradástechnikai eszközök terén a tervezett fejlesztéseket végrehajtottuk. A rádióhíradás fejlesztésére, a karhatalmi feladatok ellátásához szükséges URH rádió adóvevők beszerzése megtörtént. Megkezdtük az együttműködés híradásához szükséges, a régi típust kiváltó új típusú rádióberendezések beszerzését. A tábori vezeték híradás korszerűsítésére importból szereztük be a tábori távbeszélő készülékeket;

- az Országos Vezetési Központban korszerű hírközpontot telepítettünk. Kiepültek a kerülő irányok, növelve ezzel a vezetékes híradás megbízhatóságát, Távgepíró hálózatunk korszerűsítésére új távgépírókat vásároltunk;

- gépjárműállományunk üzemeltetésénél intézkedéseink eredményeként (típuscsere, darabszám-csökkentés) az üzemenyagárak növekedése ellenére üzemenyagköltségünk 28%-kal csökkent 1980-hoz viszonyítva;

- a társadalmi és hivatásos munkásörök ruházati ellátásában az alapellátási normák felülvizsgálatával és módosításával közelítettük a két állománykategória ellátottsági szintjét, korszerűsítettük az alapellátási normákba tartozó cikkeket;

- a VI. ötéves terv beruházási célkitűzései alapvetően megvalósultak. Egyenlete-szebbé és tudatosan irányítottabbá vált az elhelyzési és kiképzési objektumok létesítése, felújítása és bővítése. A tervidőszak folyamán a várttal szemben nem csökkent a bázis-helyi támogatás. Ennek eredményeként - ha nehezebb körülmények között is - a kiképzési bázisok tervezett fejlesztését végre tudjuk hajtani. Az egységes és összefüggő rendszerű tervezési, gazdálkodási, nyilvántartási és elszámolási rend biztosította és biztosítja a megyei és egységparancsnokok gazdálkodási önállóságát, ugyanakkor annak tételes elszámolhatóságát, a folyamatok szükség szerinti befolyásolását, a központi akarat érvényesítését. Lehetővé tette a parancsnokságok közötti ellátottságbeli egyenlőtlen-ségek, különbségek jelentős csökkentését.

A parancsnokságok tervezési, gazdálkodási tevékenysége nagymértékben fejlődött, nőtt annak hatékonysága, erősödött a számviteli és bizonylati fegyelem.

A társ fegyveres szervekkel való gazdasági együttműködésünk szerepe átértékelődött, mértéke és hatása kedvezőbb irányú az eddigiekénél.

Az együttműködés főbb területei:

- lőterek, kiképzési bázisok kölcsönös használata;
- gépjárművek javítása;
- fegyveralkatrészek beszerzése, fegyverzeti anyagok kölcsönös biztosítása;
- ruházati anyagok beszerzése;
- kiképző bázisok közös fejlesztése;
- lőterek építése;
- nyomdai szolgáltatás;
- lakásépítés, vásárlás.

Még mindig nem használjuk ki kellően együttműködési lehetőségeinket a közös beszerzésekben, a szolgáltatási lehetőségek fejlesztése és felkutatása terén.

Az együttműködésben vannak további lehetőségeink, amelyek felkutatását továbbra is szorgalmazni kívánjuk. Ezt a célt szolgálja ez a cikk is.

Irodalomjegyzék

1. Barta Gyula: A munkásörség ellátása és gazdálkodása, a szakterületi tevékenység elvei és gyakorlata. Parancsnoki Tájékoztató 2/1981. a Munkásörség Országos Parancsnokságának folyóirata.

2. Szabó Attila-Szabó Erik: Az ellátás-gazdálkodás új rendje. Parancsnoki Tájékoztató 3/1981.

3. Kaposi Miklós: Hogyan készülnek fel Budapesten az ellátás és gazdálkodás rendjére. Parancsnoki Tájékoztató 4/1981.

4. Szabó Sándor: Egyértelműbbé válik... Parancsnoki Tájékoztató 5/1981.

5. Szabó Attila: Egyszerűsített szervezet, növekvő felelősséggel. Parancsnoki Tájékoztató 5-6/1982.

6. Szabó Attila: Magasabb színvonalon. Parancsnoki Tájékoztató 2/1983.

7. Barta Gyula: A munkásörtség gazdálkodási feladatai 1985-ben. Parancsnoki Tájékoztató 2/1985.

8. Jelentés a VI. ötéves terv végrehajtásáról. MOP Terv és Pénzügyi Osztály.

(Az ábrák a folyóirat végén található.)